

Fatima Tas in de klas

Sinds een jaar is er een cursus luisteren en spreken voor laagopgeleide anderstalige volwassenen op de markt: *Een dag met Fatima Tas*, geschreven door Alexandra Das. Uke Veenstra vroeg een collega-docent, Marjoke Roos, naar haar ervaringen met het materiaal in Amsterdam en Katrien Janssens voegde de ervaringen van Ingrid Kriekemans in Vlaanderen daaraan toe.

UKE VEENSTRA/ROC VAN AMSTERDAM

ALEXANDRA DAS

Een dag met Fatima Tas

Nederlands spreken en begrijpen

uitgeverij
coutinho

De inhoud

De cursus *Een dag met Fatima Tas* bestaat uit spreek- en (begrijpend) luistermateriaal voor anderstalige volwassenen, die geen tot maximaal vier jaar lager onderwijs in het land van herkomst hebben gevolgd. Het materiaal is bedoeld voor de beginfase van ANT2 en NT2-onderwijs. Het boek bevat 128 foto's (80 pagina's) en een cd met ingesproken tekst. De leerstof wordt begeleid door diverse spreek- en luisteropdrachten, die te vinden zijn in de docentenhandleiding. Deze handleiding is gratis te downloaden via de website van de uitgever. Achter in het boek staan drie werkbladen over het Vooruitkijken-, Uitvoeren- en Terugkijken-model (VUT), kennis-makingsgesprek en personalia.

De cd is opgedeeld in elf tracks. Dit zijn fragmenten op de cd die je meteen kunt intoetsen om verder te gaan of om bijvoorbeeld een gedeelte te herhalen. Achter in het boekje staat een lijst van de elf tracks met bijbehorende foto- en paginanummers. De foto's of groepjes van foto's zijn genummerd en worden door commentaarstemmen deels beschreven en deels gepresenteerd door middel van korte vragen en antwoorden.

Zodoende komen vraagwoorden als hoe, wat, waar, wanneer >

Alexandra Das, *Een dag met Fatima Tas. Nederlands spreken en begrijpen*
ISBN 978 90 6283 445 7 (2006) Uitgeverij Coutinho.

en wie aan de orde. Een enkele keer hoort men een korte dialoog. Eén track omvat meestal één of meer onderwerpen. Soms loopt een onderwerp door van de ene track naar de andere.

Het verhaal gaat over één dag uit het leven van Fatima Tas. Vanaf zeven uur 's ochtends komen diverse activiteiten van Fatima aan bod. Deze worden afgebakend door de klok en de steeds terugkomende vraag: 'Hoe laat is het?' De activiteiten die er voor Fatima op het programma staan, zijn achtereenvolgens, verdeeld over de elf tracks: opstaan, ontbijt, naar school (track 1); in de les van Fatima: schoolwoorden en personalia (2); personalia (vervolg) en maanden (3); tellen en TPR-opdrachten zoals 'pak een pen' (4); schooltaal en instructiepicogrammen aanleren (5); pauze en koffiedrinken (6); een les met voorzetsels (7); woorden met betrekking tot ruimtelijke ordening, kleuren en tegenstellingen (8); einde van de les (9); het weer, geld pinnen, boodschappen op de markt en groeten van de burens (10); en weer thuis, koken, eten, huiswerk van de kinderen, naar bed en de volgende ochtend: ziek melden en datum (11).

De docentenhandleiding (28 pagina's) begint met een inleiding, waarin de cursus, de voordelen van het werken met een beeldverhaal, de studielast en de bronnen worden beschreven. Dan volgt een beschrijving van de doelgroepen en doelstellingen, de didactische uitgangspunten en de werkwijze met oefeningen. Hierbij komen het VUT-model, de receptieve en productieve fase, de transferfase en het huiswerk aan de orde. Tot slot zijn er nog vier bijlagen met daarin aanwijzingen voor het werken met het VUT-model, een docentenblad bij een kennismakingsgesprek, de transcripties van de gesproken tekst en een overzicht van kennis en vaardigheden per competentie. De competenties betreffen het functioneren in een schoolse situatie en in de woonomgeving, en het doen van dagelijkse boodschappen. In deze

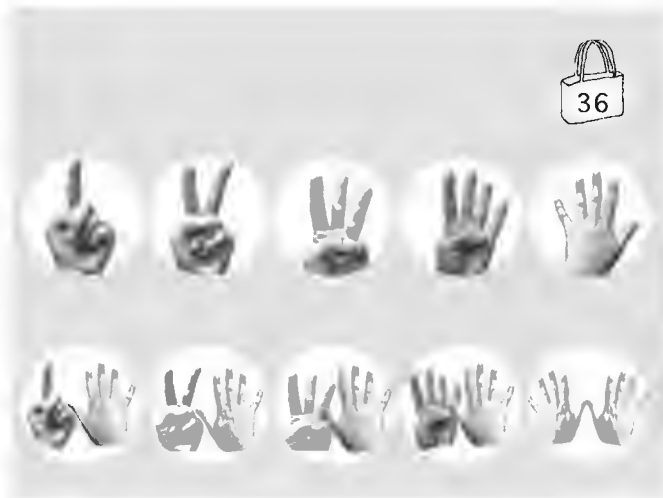
situaties worden steeds kennis, luistervaardigheid en spreekvaardigheid beschreven en, in de schoolse situatie, ook studievaardigheid.

Om te zien hoe er in de klas met dit materiaal omgegaan wordt, vroeg ik Marjoke Roos, docent alfabetisering NT2 bij het ROC van Amsterdam, naar haar ervaringen met *Fatima Tas*.

Hoe gebruiken jullie Een dag met Fatima Tas?

Wij gebruiken de cursus als aanvullend materiaal en niet als basismethode. Als basismethode hebben we 7/43 en 7/43 Extra en de multimedia van 7/43 voor lezen en schrijven en de *Kop erop, Spreken bij de Kop* en *Picto* voor woordenschat, luisteren en spreken. In de voorfase gebruiken we *Een zekere woordenschat* met aanvullend materiaal of de voorronde van *Spreek actief*. Het boek *Een dag met Fatima Tas* kan het beste worden gebruikt in de voorfase bij *Een zekere woordenschat* en bij de eerste drie delen van 7/43. In het begin hebben we het wel uitgezet bij de wat hogere niveaus van alfabetisering (en spreekvaardigheid) om de moeilijkheidsgraad zelf te bepalen.

Op onze locatie worden cursisten nu in de groep geplaatst op niveau van spreekvaardigheid. Maar ook bij de schriftelijke vaardigheden na de pauze hebben we een grove niveau-indeling gemaakt. Als het gezien de groepsgrootte enigszins mogelijk is, proberen we in ieder geval bij deel 1 en 2 van 7/43 een groep te formeren. In deze periode heeft klassikaal lesgeven veel voordelen, omdat zoveel nieuwe (studie)vaardigheden worden aangeleerd. Bij de voorfase (*Een zekere woordenschat*) hebben we geen splitsing gemaakt naar mondelinge en schriftelijke vaardigheden. Dit is een aparte groep. *Fatima Tas* zou dan heel goed passen in de voorfase en tijdens de eerste twee fases van spreekvaardigheid (voorronde en ronde 1 van *Spreek actief*). Als men het zou willen gebruiken tijdens het lees- en schrijfgedeelte (7/43 deel 1 en 2), dan behoren gedifferentieer-

Tellen op de vingers

de opdrachten bij *Fatima Tas* tot de mogelijkheden. Wanneer we van de vaste lestijdindeling van drie aaneengesloten klokuren zouden afstappen, zijn er natuurlijk nog andere combinaties te bedenken.

Wij werken er ongeveer een keer per week mee. In feite is het beluisteren van het hele boekje na ongeveer 30 minuten klaar. Maar zo werken we er natuurlijk niet mee. De cd is verdeeld in elf tracks. Die indeling houd ik aan. Dus meestal doen we per keer een track. Dat zijn dus elf weken. Het is puur om praktische redenen dat we dit doen. Het is onhandig bij een volgende les midden in een track te beginnen. Het valt me wel op dat de tracks zelf enigszins willekeurig zijn aangebracht. Er zit geen systeem in. Misschien is dit om technische redenen gedaan. Voor de toekomst zou het beter zijn in ieder geval boven aan de pagina te kunnen beginnen. De kwaliteit van de cd's vind ik goed. De pagina/fototelling op de bladzijde/cd werkt een beetje verwarrend, maar is heel

goed aan te leren. Het onderwerp 'tellen op de vingers' had ik liever eerder in het boekje gehad.

Wat vind je goed aan Een dag met Fatima Tas?

Het boekje spreekt zeer tot de verbeelding van cursisten, met name van cursisten met een Turkse en Marokkaanse achtergrond. Men identificeert zich met het verhaal van Fatima Tas. Echter, bijvoorbeeld jonge Palestijnen of cursisten uit Irak of Iran vinden de inhoud een beetje flauw. Persoonlijk denk ik dat het ook wel eens over een Nederlander, Surinamer of cursisten met een andere achtergrond mag gaan. Het idee van een beeldverhaal vind ik heel erg goed. Als er meer boekjes gaan verschijnen, mag het wat mij betreft ook over een ander onderwerp gaan. Het 'real life'-fotomateriaal is heel geschikt voor ANT2, want onze cursisten gaan vaak snel over tot nazeggen. Ik vraag me af of dit ook de bedoeling van de auteur was.

Hoe werken de cursisten ermee?

De cursisten in mijn groep nemen de luister-cd en het boek niet mee naar huis. Hierover hebben we op school trouwens geen afspraken gemaakt. De cursisten luisteren, zeggen na en doen een aantal oefeningen, zoals vermeld in de handleiding; ze maken de TPR-zinnen af, soms is het onderwerp aanleiding voor een gesprek. Gezien de 'verteller' bij de foto's, moet de docent zijn of haar vragen aan de cursist heel precies formuleren. Je kunt *niet* vragen: 'Wat zegt de verteller'. Je kunt *wel* vragen: 'Is Fatima moe?' of 'Wat koopt Fatima?' (zie de transcriptie in de handleiding, respectievelijk op pagina 97 en 105).

In de handleiding staan nog veel meer oefenvormen bij het boekje, zoals:

- vragen beantwoorden over het verhaal (goed/fout vragen, meerkeuzevragen, gesloten vragen, open vragen);

Fatima denkt aan Hassan.

- zinnen afmaken;
- handelingen benoemen;
- vragen stellen om antwoorden uit te lokken;
- het verhaal navertellen.

In de transferfase, waarbij de cursisten het geleerde gaan proberen toe te passen op hun eigen situatie:

- vragen beantwoorden die voorkomen in het verhaal;
- vragen beantwoorden die betrekking hebben op het verhaal;
- interviewen in tweetallen;
- rollenspel.

We herhalen stukjes uit het boek met onder meer gesloten en open vragen. Cursisten vinden overigens het luisteren en het meekijken op zichzelf al heel leuk.

Wat vind je van het verwerkingsmateriaal?

Hoewel in de handleiding juist de nadruk wordt gelegd op het terugkoppelen naar de situatie van de cursist, wil ik de tekst ook graag loskoppelen van deze situatie. Het is typerend voor alfabetiseringscursisten om bekeken of gelezen informatie direct op zichzelf te betrekken. Dit maakt onderdeel uit van het gegeven dat cursisten in de beginfase van een tweede taal leren heel natuurlijk alles nazeggen wat hen wordt aangeboden. Het duurt enige tijd voordat een cursist tijdens de eerste twee fases van het alfabetiseren (voorfase

en fase A) vragen over bijvoorbeeld een ik-verhaal kan beantwoorden, zonder die op zichzelf te betrekken. Deze overgang moet natuurlijk op een gegeven moment wel in het leertraject plaatsvinden. De onderwerpen in volgende boekjes met beeldverhalen zouden hier een bijdrage aan kunnen leveren door niet alleen over een Marokkaanse of Turkse cursist te gaan, maar ook andere onderwerpen te behandelen.

Ik vind het juist positief dat bij het boekje alleen adviezen worden gegeven in de handleiding. De handleiding is geen kant-en-klare werkinstructie. Zou het dit wel zijn, dan zou het fotoboekje meer het karakter krijgen van een basismethode, wat ook werken met meer werkbladen zou vereisen.

Heb je aanbevelingen voor verbeteringen of uitbreidingen?

Een boek met kleurenfoto's zou nog leuker en beter zijn. Ik heb in de loop der tijd gemerkt dat kleurenfoto's nog veel beter worden begrepen en onthouden. Verder zou ik willen aanbevelen om bij meer boekjes ook andere thema's te gebruiken, uiteraard wel dicht bij huis, bijvoorbeeld: de school, vrijwilligerswerk, een Surina(a)m(s)e(r) in haar/zijn thuissituatie, een Nede(r)land(s)e in zijn/haar thuissituatie, een soort soap. Een vervolgbboekje met meer dialoog of met meer beschrijvende passages nodigt misschien niet per se uit

tot meer praten. Ik zie liever meer boekjes van hetzelfde, maar dan met andere onderwerpen.

Het verhalende van de cursus *Een dag met Fatima Tas* vind ik erg leuk. Er is eigenlijk geen vergelijkbaar materiaal. Alleen misschien de oude *Zelf doe*-reeks met de persoon van Tina komt in die richting, maar die boekjes hebben een eenvoudige tekst onder de foto's staan en sommige delen zijn nu gedateerd.

Wat mijn cursisten het leukste moment vinden, is wanneer Fatima aan Hassan denkt en daardoor niet oplet.

Werk je sneller of beter met Een dag met Fatima Tas dan met ander materiaal?

Het geïllustreerde spreekmateriaal dat wij gebruiken is *Picto*, maar dat is niet echt vergelijkbaar, omdat het oefenmateriaal is. *Color cards* worden toch vooral voor woordenschatverwerving op beginniveau gebruikt. Verder werken we met allerlei beeldmateriaal voor spreken, foto's die in de loop van de tijd zijn verzameld, en met TPR-kits. Ik weet niet of dit sneller is. *Fatima Tas* gaat om situaties begrijpen en de juiste zin erbij en dient dus een ander doel.

Fatima Tas in Geel

KATRIEN JANSSENS/CENTRUM BASESEDUCATIE ZUIDERKEMPEN, GEEL

Ook in Vlaanderen wordt er gewerkt met *Fatima Tas*. Het Centrum Basiseducatie Zuiderkempes besloot een Vlaamse versie van de cd in te spreken. De Nederlandse uitspraak is voor cursisten in Vlaanderen immers een struikelblok. Ook het woordgebruik en de zinsconstructies verschillen soms van het courante taalgebruik in Vlaanderen. En bovendien woont Fatima nu in Geel!

Men vond het hier dan ook een groot voordeel dat er geen tekst opgenomen is in het boekje. Dat maakte het mogelijk om de oorspronkelijke tekst naar believen aan te passen.